

Na Kekeda Laa Nia Sa Bol Fua Konia Manata Mamana 'I Geleisia

Na leta nee, sa Bol nia kedaa fua konia manata mamana ki lao lolofaa 'i Geleisia. Sa Bol ne rao mai fai kera 'i nao, ma sui 'ana si kada ne nia kekeda nee, nia too tau mai faasi kera 'ana ta bali fera 'e'ete lau gwana. Kekeda laa ne nia ilia nee, nia ilia suli ne nao si tau guu burina nia faasi kera, kera safali daka lea 'e'ete naa sulia tai toolangaidooa 'e'ete ki lau gwana. Na toolangaidooa nai ki da ruu mai matangana konia manata mamana nai ki 'i Geleisia daka suumainia fua figure ki uri daka ade sulia taki nia toaa Diu. Na toolangaidooa nai sulia taki 'e suumai kera fua 'iri'unga lae 'ana wela wane ki ma fua daka ade sulia taki sa Mosis uri daka 'o'olo 'i maana God. Na toaa nai ki da bae sulia toolangaidooa nai da saea na 'iri'unga lae 'ana wela wane ki, nia na mamalafooa uri faatai folaa lae 'ana toaa mamana nia ki God. Sui sa Bol, nia ka bae sulia na manata mamana lae 'ana sa Disas, nia lau 'ana ne adea wane ka 'o'olo 'i maana God. Aia, na mamalafooa uri faatai folaa lae 'ana toaa mamana nia ki God, nia lau 'ana ne Anoedoo Abu ma na too aoloa lae. Kolu ka manata mamana 'ana Kraes uri kolu ka 'o'olo 'i maana God. God nia lio 'o'olo lakolu 'i nunufana manata mamana laa kolu 'ana Kraes, nao lau 'i nunufana ade lae sulia taki. Lea sa ta wane 'i tala'ana ka susuu fai ade lae sulia taki uri ka dao toi 'o'oloe, tara nia 'afitai ka 'o'olo 'i maana God.

'Inifuui bae ki lao buka nee:

Sa Bol 'e falea fasi si baea ni manata ele lae 1:1-11
 Sa Bol 'e bae sulia nia 'aboosol mamane 1:11–2:21
 Wane nia 'o'olo 'i maana God nunufana manata mamana lae 'ana Kraes 3:1–4:31
 Kwaitalai lana Anoedoo Abu 'e faatai folaa 'ana wane manata mamana 5:1–6:18

¹⁻² Nau sa Bol ku kekeda kau fuamolu konia manata mamana baki lao lolofaa 'i Geleisia. Ni nau fai toolakolu ki sui guu 'ana Kraes ne meli too 'i seki ne meli kekeda kau. Nau na 'aboosol, ne nao lau toae ma nao ta wane gwana nia fili nau. Sa Disas Kraes ma God na Maa waa bae 'e tataea sa Disas faasia maea lau 'ana ne daru fili nau.

³ Alu Maa kolu God ma na Aofia kolu sa Disas Kraes daru ade diana 'adarua fuamolu ma daru ka falea 'adarua aroaroe fuamolu ka lelea firi.

⁴ Sa Disas Kraes nia 'e fale nia 'i tala'ana ka maelia abulo ta'aa laa kolu ki sui guu, uri ka lafu kolu faasia doo ta'aa neki sui guu lao molaagali. Na mae lana 'e lea sulia doori lana Maa kolu God.

⁵ Alu kolu faa'initooa 'akolu God ka totoo firi. Iuka nia 'uri nai!

Tii faarongoa Diana guu

⁶ Nau ku kwele 'asia naa 'ani kamolu, suli nao si tau guu molu ka lukasia na God, waa bae nia fili kamolu mai 'i nunufana ade diana nia Kraes. Ma 'i tari'ina nai kamolu molu lea na 'amolua sulia ta faarongoa 'e'ete naa, ⁷ ne nao lau faarongoa diana 'o'olo bae sulia Kraes. Nee rowaa! Wane ki 'ua ne da faagaro kamolu ma molu ka lea 'e'ete naa faasia na Faarongoa Diana bae sulia Kraes nai!
⁸ Molu rongo diana fasi ai ku faarongo kamolu; lea ta wane 'ani kameli 'aboosol ki boroi 'ana, ma

nao ta 'ensel faasia 'i salo boroi 'ana, lea nia ka bae sulia ta faarongoa lau ne 'e'ete faasia na faarongoa diana bae meli bae sulia fuamolu, alu God nia falea 'ana kwakwaea totoo firi fua wane nai. ⁹ Nau ku saea lau kau fuamolu, lea ta wane nia ka bae sulia ta faarongoa diana lau ne 'e'ete faasia na faarongoa diana bae molu manata mamana ai ka sui naa, alu God nia falea 'ana kwakwaea totoo firi fua wane nai.

¹⁰ Nau nao kwasi bae 'uri nai uri sa ta wane ma nao God boroi 'ana ka tango nau 'ana faafia si doo nai. Ma nau nao kwasi bae 'uri nai uri ka adea manata lana ta wane ka diana 'ana sulia. Nao dodoloa! Lea sa nau ku susuu gwaku uri sa wane ki daka tango nau 'ada, nau 'afitai ku rao fua Kraes 'urii.

Bol nia saea sa Disas lau 'ana ne fli nia fua 'aboosol lae

¹¹ Toolaku ki 'ana Kraes 'ae! Nau ku faarongo kamolu kau, na Faarongoa Diana ne ku bae sulia nee, nia nao lau doo ne ta wane gwana 'e saungainia ne. ¹² Nau nao kwasi ngali mai sia ta wane, ma ka nao lau wane gwana ne nia toolangainia siaku. Sa Disas Kraes lau 'ana ne nia faatai folaa ai fuaku.

¹³ Kamolu sui guu molu rongo sulia too laa bae ku too ai 'ana kada 'i nao 'ana foosi lana God mala 'ana ne toaa nau ki Diu da ilia 'i tari'ina. Kamolu molu rongo sulia bae nau ku ilimatai ta'aa 'asia naa 'ana konia manata mamana nia God ma ku sasi uria taga lae 'ani kera. ¹⁴ Si kada ne nau kwafi baita mai, nau ne ku lea 'o'olo sulia birangana foosi lana God ma na birangaa kameli toaa Diu ki 'ita mai 'ana kokoo bora kameli ki ka lea mai. Ne

ku ili 'o'olo sulida ka talua 'oro lana sui guu toaa nau ki Diu 'ana uni wane nau.

¹⁵ Ma sui boroi 'ana, 'i nunufana ade diana laa nia God fuaku, nia fili nau 'uana mai 'ana si kada nao kwasi futa 'ua, ma ka 'aili nau mai siana 'i tari'ina uri ili lana raoa nia. ¹⁶ Ma God ka faatai folaa 'ana 'Alakwa nia sa Disas fuaku uri ku faatalongainia Faarongoa Diana nee suli nia sa Disas fua toaa ne nao lau Diu ki. 'I burina ne God nia faatai folaa 'ana 'Alakwa nia fuaku, nau nao kwasi lea gu sia ta wane uri toolangaidoo lae fuaku. ¹⁷ 'Ana kada nai lau guu, nau nao kwasi lea guu 'i Durusalem sia 'aboosol baki da safali rao 'i nao 'ani nau. Nau ku lea 'aku uria bali lolofaa 'i 'Arabia, lea sui ku oli lau gwaku mai uria 'i Damaskas. ¹⁸ Ma nau ku too gwaku 'i Damaskas lea ka dao 'ana olu fa ngali ki, lea sui fatai nau kwafi lea 'i Durusalem sia sa Bitā. Nau dao ku too fai sa Bitā 'i Durusalem sulia tii taafuli fa sato ma lima fa sato ki. ¹⁹ Sa Demes bae saasina Aofia kolu, nia ne nau ku bae lau gu fainia 'i seeri, ma nau nao kwasi suana guu tai 'aboosol ki lau.

²⁰ Na doo nai ki nau ku kekeda kau ma ku faarongo kamolu ai nai, nau nao kwasi suke kamolu ai. God nia saitomana ne nau ku bae mamana.

²¹ Aia nau ku too 'uri nai 'i Durusalem lelea sui, nau ku lea naa uria bali lolofaa 'i Siria ma 'i Silisia. ²² Aia 'ana si kada nau ku dao kau lao lolofaa 'i Diudia, na toaa manata mamana ki 'ana Kraes lao bali fera nai kera nao dasi saitomaku guu. ²³ Kera da rongoa gwada ununu lae ki suli nau ne 'urii, "Na waa bae 'e ilimatai kolu 'ana kada sui naa, nia faarongo talo naa sulia si faarongoa diana bae nia nani uria faafunui lana toaa baki da manata

mamana ai!" ²⁴ 'I seeri, kera toaa nai daka tangoa naa God sulia si doo nai ku ilia.

2

Toa kwaitalai ki 'i Durusalem da faamamanea toolangaidooa sa Bol

¹ Burina tii taafuli fa ngali ma fai fa ngali sarenga ki, nau ku oli lau uria 'i Durusalem ma ku talaia sa Baanabas ka lea kwaimani fai nau. Kaaria miri ka talaia sa Taetas ka lea lau gu fai kaaria. ² Nau ku lea uria 'i Durusalem 'uri nai suli God nia faatania fuaku uri ku lea, uri ku bae kwaimani fai toaa kwaitalai ki lao ofu kwaimani laa kera lau gwana 'i tala'ada. Nau dao ku bae folaa gu siada sulia na Faarongoa Diana ne ku faatalongainia fua toaa nao lau Diu ki. Nau ku faarongo kera toaa kwaitalai nai ki uri daka liotoi mamana lana, fasi ade lea nao dasi faamamanea ma na rao ulafua nai ku sasi fai nia na doo gwana fua mange. ³ Sa Taetas waa nai nia lea kwaimani fai nau, nia waa Grik 'ana, nao lau waa Diu. Sui boroi 'ana, nao kera dasi suumainia guu uria ka 'iri'unga. ⁴ Kameli meli baelia guu si doo nai suli ne tai wane da ruu agwa mai 'i matangameli ma daka suke ki gwada saea sa kera na toolameli ki lau guu 'ana Kraes. Ma sui na kwaini toaa nai da lea lau 'ada mai uri tauwela lana too sakwadoloa laa ne kolu too ai nunufana Disas Kraes. Kera ne da suumainia wane ki fua ade lae sulia taki sa Mosis. ⁵ Kera da ade boroi 'ada 'uri nai, kameli 'afitai guu ka 'oga kameli uri ade lae suli kera, suli meli ote kameli uri daka tauwelaa si doo mamana ne si Faarongoa Diana nee molu manata mamana ai 'e ilia naa lao mauria kamolu ki.

⁶ Na toa kwaitalai ki 'ana konia manata mamana 'i Durusalem nao dasi saea guu tasi doo lau ne 'e'ete faasia toolangaidooa ne ku bae sulia. (Sui boroi 'ana, nau nao kwasi manata 'abarua suli kera ne ta bali 'ani kera da manata toi sae sa kera wane baite ki. God taifili nia 'ana ne uri ka saea tii ne nia wane baite.) ⁷ 'I seeri, toa kwaitalai nai ki daka tala lio saitomana 'ada ne God 'e falea si raoa nai fuaku uri faarongo talo lae sulia si faarongoa diana nee fua toaa nao lau Diu ki, ma ka 'uria lau gu bae nia ilia fua sa Bita ma ka faarongo talo mai 'ana si faarongoa diana nee lau guu fua toaa Diu ki. ⁸ Suli God wane ne nia falea rao 'aboosol lae fua sa Bita uri 'adomi lana toaa Diu ki, nia lau gu ne falea rao 'aboosol lae fuaku uri 'adomi lana toaa nao lau Diu ki. ⁹ Sa Demes, sa Bita ma sa Dion, toa ne figue lio saitomana kera toa da daua konia manata mamane, kera da lio saitomana ne God nia falea si raoa baita nee fuaku. 'I seeri, kera daka samo 'aba 'ani kaaria sa Baanabas 'ana faatai lana alu tii manataa lae fai kaaria 'ana raoa nai 'i matangamolu toaa nao lau Diu ki, ma ni kera 'ana rao lae matangana toaa Diu ki. ¹⁰ Kera daka saea fuamiri uri miri ka 'adomia toaa siofaa ki lao konia manata mamana nai 'i Durusalem. Si doo nai, nau 'i tala'aku lau guu ku dooria 'asia naa ili lana.

Sa Bol nia ngatafi sa Bita

¹¹ Aia si kada sa Bita lea mai ka dao 'i 'Antiok, nau ku ngatafi nia ku bae lao maana, suli nia 'e ilia si doo 'e nao si too ¹² 'ana si kada sa Demes nia falea mai wane ki faasia 'i Durusalem lea mai daka dao 'i 'Antiok siameli. Na toolangaidooa kera toaa nai ne, lea wane nia nao si 'iri'unga, nia nao 'ua wane mamana nia Kraes. Aia, si kada toaa

nai dasi dao 'ua siameli, sa Bita nia fanga dolala gwana fai toaa nao lau Diu ki. Sui, 'ana si kada sa Bita nia suana toaa nai kera dao guu, sa Bita ka nao si fanga dolala naa fai toaa nao lau Diu ki,* suli 'e mau lau gwana 'ana toaa kani Diu ki ne da manata mamana 'ana 'iri'unga lae. ¹³ Na toaa kani Diu ki ne da manata mamana naa 'ana Kraes kera lau guu da nii 'i 'Antiok. Ma si kada kera da suana sa Bita nia ili 'uri nai, kera daka mau 'ana sa Bita ma ni kera boroi ka nao dasi fanga dolala naa fai toaa nao lau Diu ki. Sa Baanabas boroi nia ka lea lau gu suli kera. ¹⁴ 'I seeri guu, nau ku suana kera da ilia si doo 'e nao si too, suli da abulo 'e'ete naa faasia malutana si Faarongoa Diana nee. Si kada nau ku suana sa Bita nia ilia si doo nai ka garo 'uri nai, nau ku ngatafi nia naa 'i naofana toaa manata mamana nai tiifau. Nau ku bae 'urii fuana, “Ni 'oe waa 'i Diu boroi ne nao 'osi abutainia naa na birangaa kolu toaa Diu ki si kada 'oe 'ani gwamu fanga ne toaa Diu ki da abu ai. Nia 'uri nai, nia garo 'asia naa uri 'oko suumainia toaa ne nao lau toaa uri oli daka ade lau sulia birangaa kolu toaa Diu ki!”

Na wane Diu ma wane nao lau Diu keerua daru mauri sui guu 'ana manata mamana lae

¹⁵ Ni kameli toaa Diu ne meli futa lao kwalafaa nai, kameli nao lau toaa 'i sara ne nao dasi ade gu sulia taki sa Mosis. ¹⁶ Kameli meli saitomana na wane nia 'afitai ka 'o'olo 'i maana God 'ana

* **2:12** Diu ki kera ade sulia taki sa Mosis, ne nao kera dasi fanga kwaimani fai toaa nao lau Diu ki. Kera manata toi kera da kai sua 'ana si kada kera samo toi ma nao daka 'ania fanga kera toaa nao lau Diu ki. Leftikas 11; 'Aks 11.

ade lae sulia taki nai. Na manata mamana lae 'ana sa Disas Kraes lau 'ana ne adea wane ka 'o'olo 'i maana God. Nia ne adea kameli meli ka manata mamana 'ana sa Disas Kraes uri meli ka 'o'olo 'i maana God, fasi ade meli ka sasi ngangata gwameli fua mange 'ana ade lae sulia taki. Suli na ade lae sulia taki, nia 'afitai ka ilia ta wane ka 'o'olo 'i maana God. ¹⁷ Si kada ne ta bali 'ani kameli meli lukasia taki ma meli ka manata mamana na 'ameli 'ana Kraes uri meli ka 'o'olo 'i maana God, toaa kameli ki Diu daka saea meli abulo ta'aa suli meli lukasia naa taki. Aia nia 'uri nai, nia faatainia Kraes nia waa fua talai lana wane ki fua lao abulo ta'aa lae 'ana 'oi lana taki? Nao, nia nao si 'uri nai! ¹⁸ Suli lea sae nau oli mai ma ku safali falu lau 'ana ade lae sulia taki doo bae ku taga sui na ai, 'i seeri gu ne nia kai faatainia nau ku abulo ta'aa naa suli ku 'oia bae lana taki. ¹⁹ 'Ana si kada nau ku susuu fai ade lae sulia taki, na taki nia ka saumaeli nau suli nao kwasi bobola fai ade lae sulia. 'I seeri, si kada nau ku mae naa nau ku too sakwadoloa naa faasia taki, uri ku too naku fua God. ²⁰ Nau ku mae naa fai Kraes 'ana 'airarafolo. 'I tari'ina nee nao lau nau ne ku too nee, Kraes lau 'ana ne too 'ani nau. Na tooa ne ku too ai 'ana noni, nau ku too naku 'ana manata mamana lae 'ana 'Alakwa God, waa ne liosau 'ani nau ma ka mae uri ka faamauri nau. ²¹ Nau 'afitai naa lelea ku lukasia ade dianaa nia God. Suli lea sa wane ka bobola gwana fai 'o'olo lae 'i maana God 'ana ade lae sulia taki, na mae lana Kraes nia doo gwana fua mange.

3

Na ade lae sulia taki ma na manata mamana lae 'ana Kraes

¹ Kamolu toaa 'i Geleisia molu oewanea tasa! Tii ne lubasi kamolu ma molu ka lea na 'amolu sulia toolangaidooa 'e'ete nai? Nau ku faatai folaa sui naa 'ana malutana mae lana sa Disas Kraes 'ana 'airarafolo! ² Molu faarongo nau fasi 'ana tii si doo 'urii: 'Uri bae, God nia falea Anoedoo Abu nia fuamolululi molu ade sulia taki sa Mosis bae, ma nao sulibae molurongo si Faarongoa Diana bae sulia sa Disas Kraes ma molu ka manata mamana ai? ³ Kamolu tae molu ka oewanea 'asia naa! Kamolu molu safalia sui naa tooa falu nee 'ana tetede nia Anoedoo Abu. Sui 'i tari'ina, kamolu molu ka sasi naa uri 'isi lana lae 'ana tetede nia wane. ⁴ Kamolu molu liu mai lao 'afitaia baita 'oro baki uri maana manata mamana laa kamolu 'ana sa Disas. Lea sa ta doo fua mange gwana bae kamolu molu ka susuu ta'aa gwamoluluri nai fainia? ⁵ God nia falea Anoedoo Abu nia fuamolululi ma ka ilia doo kwaibalatana ni kwele lae ki ai 'i matangamolululi ne kamolu molu adea sulia taki, ma nao suline ne molu manata mamana 'ana si faarongoa diana bae molurongoa sulia sa Disas Kraes?

⁶ Molu manata fasi sulia sa 'Abraham waa bae Kekeda laa Abu 'e bae 'urii sulinia "Nia manata mamana 'ana God, nia ne God ka saea nia wane 'o'olo." ⁷ Nia 'uri nai, kamolu molu ka saitoma diana ai ne, toaa ne da manata mamana 'ana God, kera lau 'ana ne kwalafaa mamana sa 'Abraham.* ⁸ Na Kekeda laa Abu nia lio nununa mai ne totoo God nia kai saea toaa nao lau Diu ki kera toaa 'o'olo, sulikera da kai manata mamana 'ani nia. 'I seeri na kekeda laa Abu ka bae folaa mai sulia si Faarongoa diana nai fua sa 'Abraham 'ana taue ka bae 'urii, "Nau totoo kwai falea diana lae fua

* **3:7** Wela sa 'Abraham toolangainia 'ana tii 'ana toaa God ki.

toae ki sui guu 'ani 'oe.”⁹ Doo ne adea guu, toaa ne da manata mamana 'ana Kraes, God kai falea diana lae fuada ka mala lau guu bae nia ilia fua sa 'Abraham suli 'e manata mamana 'ana God.

¹⁰ Toaa ne da fiitona ade lae sulia taki 'e falea 'o'oloe fuada, kera da naofia kwakwaea nia God fuada. Suli na Kekeda laa Abu 'e bae mai 'urii, “Na wane ne nao si ade tiifau sulia doo neki taki nia saea, nia naofia kwakwaea God fuana.”[✧] ¹¹ Nia tio folaa sui naa nai, ne 'afitai ta wane ka 'o'olo 'i maana God 'ana ade lae sulia taki. Suli na Kekeda laa Abu nia bae lau gu mai 'urii, “Na wane ne nia 'o'olo 'i maana God suli nia manata mamana 'ana God, nia ne nia mauri mamana.”[✧] ¹² Na malutana ade lae sulia taki nia 'e'ete lau gwana faasia malutana manata mamana lae 'ana God. Si baea sulia nia 'urii, “Na wane nia ade tiifau sulia bae lana taki taari nia ka mauri mamana.”[✧]

¹³ Na kwakwaea ne taki 'e falea fua wane 'oia taki, nia ne Kraes 'e lafu kolu faasia ma ka alu 'ana faafi nia. Suli na Kekeda laa Abu 'e bae mai 'urii sulia, “Lea ta wane nia mae 'ana 'airarafolo, nia maelia kwakwaea God fuana.”[✧] ¹⁴ Kraes nia maelia kwakwaea God ma ka olitai kolu mai uri na diana laa bae God nia falea fua sa 'Abraham ka lea lau guu fua toaa nao lau Diu ki suli da manata mamana 'ana Kraes Disas. Uri 'i seeri, kolu sui guu kolu ka too 'ana Anoedoo Abu bae God 'e alangainia mai.

Na alangaia God fai na taki

¹⁵ Toolaku ki 'ana Kraes 'ae, nau kwai faabolatania si doo nai sulia si ade laa kolu saitomana sui naa lao tooa kolu ki. Lea ta roo wane daru

✧ **3:10** Diutoronomii 27:14 ✧ **3:11** Habakuk 2:4 ✧ **3:12** Leftikas 18:5 ✧ **3:13** Diutoronomii 21:23

alaofu ngasi naa faafia tasi doo 'i matangadaru, nia 'afitai naa fua ta wane 'ani keerua ka talana lau 'i tala'ana. Talafana lau guu alangaia nia God fua sa 'Abraham ma fua wela nia nai. ¹⁶ God nia alangai fua sa 'Abraham ma fua wela nia. Na Kekeda laa Abu nai nao si saea lau, “Na wela 'oe ki,” uri ka toolangainia wane 'oro ki. Nia bae lau 'ana 'urii, “Na wela 'oe,” ne toolangainia tii wane guu, ma na wane nai naa ne Kraes. ¹⁷ Malutana si baea nai ku saea nai nia 'urii: God nia alangai sui naa fua sa 'Abraham ka ngasi naa. Lelea mai God nia ka falea taki fua toaa nia 'ana faitalanga ma olu taafuli fa ngali ki sui naa 'i burina alangaia nai boroi, na taki 'afitai ka talana naa tasi doo 'ana alangaia nai God fua sa 'Abraham. ¹⁸ Aia, lea sa God nia ka falea doo diane ki fuakolu suli ne kolu ade sulia bae lana taki, nia ka nao si falea naa fuakolu sulia alangaia nia. Sui ma God nia fale tatakwai 'ana diana lae fua sa 'Abraham sulia alangaia nia fuana.

¹⁹ Uri tee ne God ka falea mai taki? God nia falea mai taki burina alangaia nia, uri ka faatai folaa 'ana abulo ta'aa lae lelea ka dao 'ana si kada na waa bae God alangainia kai futa lao kwalafaa sa 'Abraham nia ka dao ai. Na taki nai, na 'ensel ki da falea 'i 'abana sa Mosis ka ngali mai ka falea fua toae ki. ²⁰ Aia, ma si kada God nia alangai fua sa 'Abraham, nia nao si kwai 'atoi naa 'ana ta wane uri ngali lana mai bae lana, suli nia tala ilia naa si doo nai 'i tala'ana.

'Aengana God ka falea mai taki

²¹ Aia nia 'uri nai, nia toolangainia taki sa Mosis nia malimae 'ana Alangaia nia ki God nai? Nao! Nia nao si 'uri nai! Suli lea sa na taki ka falea

naa maurie fuakolu, 'i seeri tara na toae ki kera daka 'o'olo naa 'i maana God 'ana ade lae sulia taki. ²² Ma na Kekeda laa Abu nia saea na abulo ta'aa lae nia dau faafia wane sui guu ma na doo ki sui guu ka nao dasi tala'ana naa ade sulia taki. Nia ne adea God ka alangainia mauria firi fua wane ne manata mamana 'ana sa Disas Kraes.

²³ Si kada sui fatai kafi dao 'ana si kada fua manata mamana lae 'ana sa Disas Kraes, na taki 'e suasuli kolu Diu ki lelea mai ka dao 'ana si kada God nia faatainia lea laa falu fua manata mamana laa nai 'ana Kraes. ²⁴ 'I seeri na taki ka suasuli kolu lelea mai Kraes ka dao. Si kada Kraes nia dao naa, kolu kolu ka 'o'olo naa 'i maana God 'ana manata mamana lae 'ana Kraes. ²⁵ Na taki nia nao si suasuli kolu naa, sulii 'i tari'ina, kolu kolu too na 'akolu 'ana manata mamana lae 'ana Kraes.

Toaa da manata mamana 'ana sa Disas kera wela nia ki God naa

²⁶ Kamolu sui guu kamolu wela nia ki God naa, sulii molu manata mamana 'ana Kraes Disas.

²⁷ Kamolu sui guu molu siuabu sui naa 'ana 'ado kwaimanie fai Kraes, ma 'i seeri na mauria kamolu ki ka mala naa 'ana Kraes. ²⁸ 'I seeri ka nao si 'e'ete guu fua toaa Diu ki ma toaa nao lau Diu ki. Ka nao si 'e'ete guu fua wane ki ma keni ki, ka nao si 'e'ete gu fua toaa rao tatakwai ki ma toaa too sakwadoloa ki. Kamolu sui guu, kamolu tiidoe naa lao 'ado kwaimani laa kamolu fai Kraes Disas. ²⁹ Kamolu sui guu kamolu kwalafaa nia sa 'Abraham naa ne molu ngalia lau guu doo diana neki God alangainia mai fua sa 'Abraham, sulii ne kamolu toaa nia Kraes naa.

4

¹ Doo nai ku bae sulia mai sulia wela ne totoo nia kai ngalia 'okodoo ne maa nia totoo ai nia 'urii: Si kada na wela nai nia tu'uu 'ua, sui boroi 'ana totoo nia kai ngalia 'okodoo nai faasia 'abana maa nia, na suana lana wela nai nao si 'e'ete guu faasia ta wane rao tatakwai. ² Ma 'ana si kada nai wela nai tu'uu 'ua, tai wane lau gwana ne da lio suli nia ma na doo nia ki fuana lelea ka dao 'ana si kada ne maa nia 'olea fuana uri ka tala too 'ana doo nia ki tala'ana. ³ Kolu toaa Diu ki 'ana si kada bae kolu 'uri 'ua gwakolu wela tu'uu ki talafakolu lau gu nai suli nao kolu si manata mamana 'ua 'ana Kraes. Ma kolu ka too gwakolu farana taki 'ana molaagali ki mala 'ana wane rao tatakwai ki ne nao dasi sakwadoloa. ⁴ Sui boroi 'ana kolu ka too mai 'uri nai, lelea mai dao 'ana si kada bae God nia 'olea naa fua doo ki ka fuli ai, God nia ka falea na mai 'Alakwa nia. Na 'Alakwa nia ka lea mai ka futa 'ana keni lao ano nee ma ka lea na sulia bae lana taki ⁵ uri ka olitai kolu mai toaa taki 'e dau faafi kolu uri kolu ka maa 'ana God.

⁶ 'I seeri God nia ka falea Anoedoo Abu 'Alakwa nia ka too 'ani kolu suli kolu wela nia ki God naa. Na Anoedoo Abu nai, nia ka faabae kolu kolu ka bae 'urii, "Oo Maa 'ae!" ⁷ Nia ne adea ma ni kamolu na wela 'inomauro nia ki God naa 'i tari'ina, ne kamolu nao lau toaa rao tatakwai ki. Ma nia ne adea God ka falea naa doo diana neki sui guu nia 'olofaorana mai 'ana wela nia ki fuamolu, suli ne kamolu wela 'inomauro nia ki naa.

Bol nia manata 'abarua sulia toaa 'i Geleisia

⁸ 'Ana si kada bae nao molu si saitomana 'ua God mamane, na doo 'e'ete baki kera nao lau god mamane ki, kera bae da 'inito 'ana mauria kamolu ki. ⁹ Ma sui 'i tari'ina nee, kamolu molu saitomana

naa God mamane, ne sae lea nau ku alu 'o'olo ai, God ne nia saitomamolu naa. Ma sui tee ne adea molu ka oliburi lau uria lea lae sulia taki ki 'ana molaagali? Kamolu dooria oliburi lae uri molu ka rao ulafu 'amolou fuada nee? ¹⁰ Nau ku rongo na kau bae kamolu molu faa abua naa tai fa sato ki ma tai fa madame ki, ma tai fa ngali ki ma tai si kada ki. ¹¹ Doo nai nia adea nau ku manata 'a'abo 'asia naa suli kamolu, suli na raoa bae ku ilia mai fuamolou nia funu gwana. ¹² Toaafuta nau ki 'ana Kraes 'ae! Nau ku amasi kamolu kau uri molu ka lukasia 'amolou lea lae sulia taki sa Mosis mala lau guu 'ani nau ne ku lukasia naa. Nau ku lukasia lea lae sulia taki mala lau gu bae molu too mai fasi lea lae sulia taki 'i nao.

Kamolou nao molu si ilia tasi doo si garo fuaku. ¹³ Ma ni kamolu molu ka saitomana gwamolou bae, si kada nau ku safalia mai bae lae sulia si Faarongoa Diana nee fuamolou, na mataie bae nia saungi nau ma ka falea si kada fuaku uri ku faat-alongainia fuamolou. ¹⁴ Ma sui boroi 'ana mataia bae ka ade nau ka falea lau 'afitaia baita fuamolou, kamolou nao molu si manata ta'aa guu fuaku ma ka nao molu si ote kamolou gu 'ani nau. Suli kamolou naa bae molu talai nau ma molu ka suasuli diana 'asia naa 'ani nau mala 'ana ta 'ensel ne God fale nia mai siamolou ma nao sa Disas Kraes 'i tala'ana 'e dao siamolou. ¹⁵ Na manata ele laa kamolou fuaku 'ana kada sui naa 'e baita. Na ele laa nai molu too ai nia adea lea sae falakesaona maa molu ki boroi kamolou bobola fainia lafua molu ka faa ki gwamolou fuaku 'ana 'adomi laku. Sui ma 'i tari'ina nai, na ele laa nai molu too ai fuaku 'e nii na 'i fai? ¹⁶ Kamolou 'uri sae molu malimae na 'ani nau 'i tari'ina suli ne ku faarongo kamolou 'ana doo

mamane ki!

¹⁷ Na toaa nai ki da sasi ngangata uri lafu lamolu lae kau 'i bali kera, kera nao dasi ilia guu uri tasi doo diana. Kera dooria gwada uri daka talai 'e'ete 'ani kamolu faasi kameli, uri molu ka lea 'amolu suli kera. ¹⁸ Lea sa ta wane ka sasi ngangata uri kamolu uria tasi doo diana mone ka diana gwana. Ma lea ka 'uri nai, nia ka ilia ka lelea firi naa, nao lau 'ana otona gwana si kada ne nau ku too fai kamolu. ¹⁹ Wela nau ki 'ana Kraes 'ae, na manata laku nia fii nau 'asia naa uri kamolu ka 'uria guu ta keni fiiwela, ma na fii laa nai ku too ai nia 'afitai ka sui. Nia kai tio 'ani nau lelea ka dao gu 'afa sato ne molu manata mamana 'ana Kraes taifili nia naa. ²⁰ 'I tari'ina nau ku dooria 'asia naa sa kolu ka too kwaimani guu 'ana tii si kula uri ka nao kwasi bae susuala lau 'urii fuamolu! Nau ku manata 'abarua 'asia naa suli kamolu ma ku ulafusia naa tee ne kwai sae lau fuamolu!

Ni Hega fai ni Sera

²¹ Nau ku doori ledi kamolu uri tii si doo. Kamolu toaa ne molu dooria taki ka 'inito 'ani kamolu, kamolu molu saitoma diana 'ana si doo ne taki nia saea? ²² Na Kekeda laa Abu nia bae sulia sa 'Abraham nia too 'ana roo wela wane ki. Ta wane satana sa 'Ismael ne futa 'ani Hega gwa ai rao tatakwai nia sa 'Abraham gwana. Ma ta wane satana sa 'Aesak ne futa 'ani Sera na 'afe nia sa 'Abraham, na ai too sakwadoloa. ²³ Na wane nai 'e futa 'ana keni rao tatakwai nai, nia futa gwana mala 'ana wele ki sui gwana. Aia ma ta ruana wane nai 'e futa 'ana keni too sakwadoloa nai suli God 'e alangainia fua sa 'Abraham.

²⁴ Na roo wela keni nai ki, keerua talafana roo alangaia 'e'ete nia ki God. Ni Hega, nia talafana

alangaia nia God 'ana taki bae nia falea fuada gwauna toloa 'i Saenae, ma na bara wela ni Hega ki sui guu kera wela fua rao ulafue fua mange. Nia toolangainia toaa da lea sulia taki, kera toaa fua rao ulafue farana taki. ²⁵ Ni Hega, nia talafana fa toloa bae 'i Saenae lao fera 'i 'Arabia kula bae God falea taki ai. Nia fai kwalafaa nia lao fera 'i Durusalem, kera da lea 'ua gwada sulia taki. ²⁶ Aia ma ni Sera, nia talafana 'ana Durusalem ai loo 'i salo lo 'e too sakwadoloa. Nia na gaa kolu toaa ne kolu manata mamana 'ana sa Disas. ²⁷ Sa 'Aesaea nia bae mai sulia si doo nai lao Kekeda laa Abu ka 'urii, “Oo, kamolu ote keni 'aba'ato nee nao molu si tala'ana naa kwala wela lae ma molu ka ulafusia naa fiiwela lae, molu ele molu ka suungi baita! Suli totoo na keni 'aba'ato neki arai kera ki da lukasi kera naa da kai wela ma na wela kera ki da kai 'oro tasa ka talua lau 'ana wela kera ki keni neki arai kera ki too kwaimani ki gwada fai kera ki.”✧

²⁸ Toaafuta nau ki 'ana Kraes 'ae, kamolu na wela nia ki God naa suli molu futa sulia alangaia nia God mala 'ana sa 'Aesak. ²⁹ Sa 'Ismael wela bae nia futa mala 'ana wele ki sui gwana, nia 'e ilimatania sa 'Aesak na wela bae 'e futa sulia rao lana Anoedoo Abu. 'I tari'ina boroi nia 'uri nai lau guu, ne toaa da rao tatakwai ki farana taki da susubutai kolu lau guu. ³⁰ Aia, ma tee bae Kekeda laa Abu nia saea? Nia bae 'urii, “Taria wela keni rao tatakwai nee 'i sara fai 'alakwa nia. Suli na wela nia keni rao tatakwai nee 'afitai ka 'ado 'ana doo diana neki wela nia keni too sakwadoloa nee kai ngalia faasi 'abana maa keerua.” ³¹ Toaafuta nau ki 'ana Kraes 'ae! Ade lana guu ne kolu na

✧ 4:27 'Aesaea 54:1

wela nia ki na keni too sakwadoloa bae nai, ma kolu ka nao lau wela nia ki na keni rao tatakwai bae.

5

Kraes 'e lube kolu uri kolu ka too sakwadoloa

¹ Kraes nia lube kolu uri kolu ka too sakwadoloa naa. Nia 'uri nai, molu uu ngasi naa 'ana sakwadoloa laa nai. Nao oli molu si rao ulafu lau farana taki.

² Molu fafurongo diana fasi mai. Nau sa Bol ku sae folaa ai fuamolu, lea kamolu molu oli 'amolu uria na 'iri'unga lae uri ka adea molu ka 'o'olo 'i maana God, kamolu molu ore naa 'ana Kraes. ³ Tasi doo ku bae folaa lau ai fuamolu sulia 'iri'unga lae nia 'urii: Lea kamolu molu ade sulia taki ma molu ka ilia naa si doo nai, molu ka ili diana tiifau naa sulia dongana taki tasi doo si ore. ⁴ Ma 'oe ta wane ne 'oe lea naa sulia taki uri sae 'oko 'o'olo 'i maana God, 'oe 'idu 'oe naa 'i sara faasia Kraes ma 'oko asi 'oe naa faasia lao ade diana laa God. ⁵ Aia, ma na Anoedoo Abu nia adea kolu ka saitoma diana ai ne God nia ala faafi kolu ne kolu 'o'olo naa 'ana manata mamana laa kolu 'ana Kraes. ⁶ Suli lao too kwaimania kolu 'ana Kraes Disas, lea wane ka 'iri'unga ma nao ka nao si 'iri'unga boroi, nia nao gu tasi doo 'initoa ai. Si doo 'initoa nai 'ana ne kolu manata mamana 'ana Kraes ma ka faatainia 'ana liosaue fuakolu kwailiu.

⁷ Na manata mamana laa kamolu 'ana sa Disas nia lea diana 'asia na mai 'i nao. Ma sui 'i tari'ina nee, tii ne kaubare kamolu lau faasia ade lae sulia toolangaidooa mamana bae? ⁸ Nao lau God ne nia kaubare kamolu 'uri nai, suli nia bae 'e fili kamolu mai uri manata mamana lae 'ana Kraes!

⁹ 'I tari'ina nee, kasi toolangaidooa garo nai nia safali tu'uu gwana 'i matangamolu ma ka rao lelea ka saketoa naa manata mamana laa kamolu ki tiifau mala 'ana tasi isi tu'uu ne rao lelea ka 'eten-gaa tiifau lao kumu 'ana flaoa fua beret. ¹⁰ Nau ku saitomana nia 'afitai uri molu ka faamamanea toolangaidooa garo nai, suli kolu kolu tiidooa naa fai Kraes 'ana manata mamana lae. Aia ma tii ne nia talai garo 'ani kamolu, God kai falea kwak-wae fua wane nai.

¹¹ Toaafuta nau ki 'ae! Nau nao kwasi faat-alongai naa sulia 'iri'unga lae sui boroi 'ana tai wane daka saea nau ku ilia si doo nai. Lea sa nau ku toolangaidoo 'ua gwaku 'uri nai, toaa nau Diu ki 'afitai daka ilimatai nau 'uri ne da ilia 'ani nau 'i tari'ina. Ma sui kera da rakesasui nau 'i tari'ina, suli ku faatalongainia mae lana Kraes 'ana 'airarafolo uri faamauri lana toae ki sui. ¹² Toaa nai ki da suumai kamolu fua 'iri'unga laa nai ma daka kwaifii sae doo nai ne God kai ala faafia wane fainia, bobola fainia sae lea doo daka 'iri latoda lau guu.

¹³ Ma ni kamolu toaafuta nau ki 'ana Kraes, God nia 'aili kamolu sui na mai uri molu ka too sakwadoloa faasia taki sa Mosis. Ta, 'ana si kada ne molu too sakwadoloa naa, nao molu si manata toi sae sa kamolu molu sakwadoloa naa uri molu ka lea 'amolu sulia doori lamolu 'ana tooe fua noni. Na too sakwadoloa laa nai doo lau 'ana uria kwai'adomie 'ana liosau fuamolu ki kwailiu. ¹⁴ Suli tii si baea fifii ne nia dau faafia bae lana ki taki sa Mosis sui naa nia bae 'urii, "O liosau 'ana ta wane kau ka mala lau guu ne 'o liosau 'ani 'oe 'i tala'amu." ¹⁵ Aia, ma lea kamolu molu ka dau gwamololu 'ana kwaisaungi lae 'i matangamolu kwailiu ma molu ka faa ta'alia gwamololu manata

lamolu ki kwailiu, kamolu molu ka fia ade lea molu ka faafunuia lau gwamolou toolamolou ki.

Na doori lana Anoedoo Abu ma na doori lana tooe fua noni

¹⁶ Nau, si doo ku saea fuamolou 'e 'urii: Molu ade sulia manata lana Anoedoo Abu uri ka nao molu si ade sulia kwaidooria ta'aa kamolu 'ana tooe fua noni. ¹⁷ Suli na kwaidooria kamolu 'ana tooe fua noni nia 'e'ete lau gwana faasia kwaidooria nia Anoedoo Abu, ma na kwaidooria nia Anoedoo Abu ka 'e'ete lau gwana faasia kwaidooria kamolu 'ana tooe fua noni. Na roo doo nai ki 'afitai daru ka kwaimani. Suli ne roo doo nai ki 'afitai daru ka kwaimani 'uri nai lao mauria nia wane, nia 'e ilia wane 'afitai ka sakwadoloa naa fua ili lana si doo diana ne nia dooria ili lana. ¹⁸ Ma sui ta, lea kamolu molu faolomainia Anoedoo Abu ka talai kamolu, na taki sa Mosis 'e nao si gwaungai naa 'ani kamolu.

¹⁹ Na doo neki na kwaidooria ta'aa nia noni 'e talaia wane uri ili lana ki da tio folaa ki naa: Na ooe, ma tai garoa 'e'ete kwailiu ki lau guu matangana wane fai keni. ²⁰ Na foa satana lae nunuidoe ki lau guu, na aru lae ma ili akalo lae ki. Na malimae lae ma na firufiru lae lau guu, na ununu ta'aa lae sulia wane ki, na 'uga lae, na rakesasu 'ali'ali lae, na sasibila lae, na olisusuu lae, na tagabola kwailiu lae 'ana tooe, ²¹ ma na 'uga lae. Na kuufi lana doo faa gwaulilinge ki, na saso oraora lae ma na wae oewanea lae fainia kuu lae ki, ma na ili lana doo garo 'oro 'uri nai ki lau. Nia ne ku faarongo kamolu lau kau mala bae ku saea sui naa, wane ne nia ilia doo nai ki, nia 'afitai ka ruu lao 'initoaa God.

²² Ma na doo neki Anoedoo Abu 'e falea fua wane lau 'ana ne liosaue, na manata ele lae, na aroaroe, na mamarato tau lae, na sasi diana lae, na diana lae, na mamana lae, ²³ na abulo marabibi lae, ma na sua diana lae sulia doori lana ki wane 'i tala'ana faasia ta'aa lae. Na doo diana nai ki sui guu 'afitai ta taki ka uu suusia ta wane fasi ili lana ki. ²⁴ Na toaa ne da too ki naa fua Kraes Disas, kera da foto faafia naa tooe fua noni fai kwaidooria nia ki 'ana 'airarafolo. ²⁵ Kolu lea naa sulia liona Anoedoo Abu sulia nia falea naa mauria falu fuakolu. ²⁶ Alu nao kolu si too lau 'ana naunau lae, ka nao kolu si sukua doo ta'ae ki, ma ka nao kolu si 'uga lau.

6

Kolu rao kwai'adomi fuakolu kwailiu

¹ Toaafuta nau ki 'ae, lea ta wane 'amolu 'e ilia tasi doo ka garo, kamolu toaa ne Anoedoo Abu 'e 'inito 'ani kamolu, molu ka olitainia mai wane nai faasia lao garo laa nia. Molu ka bae sarafaia fua wane nai ma molu ka fiia ade lea ta wane 'amolu ka ilia lau guu tasi doo garo mala 'ana ne nia ilia. ² Molu ka 'adomia wane ne nia nii lao 'afitaie. Si kada molu ade 'uri nai, nia ka faatania kamolu molu ade sulia na toolangaidooa ne Kraes nia falea mai fuakolu. ³ Lea ta wane nia saea nia wane 'initoe ma sui ka nao si 'adomia gu kau ta wane, nia faaoewane nia gwana 'i tala'ana ma ka nao lau wane fua bae mamana lae. ⁴ Na wane ka tala kelesi diana lau gwana 'ana abulo lana 'i tala'ana. Lea nia saitomana abulo lana 'e diana gwana, nia ka ele 'ana sulia. Ma sui boroi 'ana ta, nia ka nao si faabolatania lau 'i tala'ana fai wane

ki. ⁵ Suli na wane ka tala suasuli diana lau gwana sulia abulo lana 'i tala'ana.

⁶ Toaa ne kera toolangainia ki bae lana God fuamolu, nia bobola uri molu ka tolingia doo di-ana neki molu too ai molu ka fale 'ada.

⁷ Nao manata lamolu si suke kamolu guu uri saufini lana tasi doo faasia God. Suli si doo ne wane nia ilia ka diana ma nao ka ta'aa, nia kai dao toi lau guu si doo uri maana. Nia mala 'ana ta 'ai ne wane fasia, totoo na 'ai nai lau gu ne nia kai fufusia fufuana. ⁸ Lea wane 'e ili sulia doori lana tooe fua noni, nia kai funu uri maana. Aia, ma lea wane ka ilia doori lana Anoedoo Abu, nia ka too 'ana mauria firi nia Anoedoo Abu. ⁹ Nao kolu si noni'ela faasia ili lana doo diane ki. Suli lea nao kolu si luka 'ana ili lana doo diane ki lelea ka dao 'ana si kada God nia 'oloa, kolu tara kolu ka ngalia doo diane ki uri maana. ¹⁰ Nia 'uri nai, alu nao kolu si noni'ela 'ana ili lana doo diane ki fua wane ki 'i tari'ina. Ma kolu ka ilia doo diana nai ki fua toaa nai ki fatai ne kera toolakolu neki da manata mamana lau guu 'ana Kraes.

Si baea 'isi ki

¹¹ Molu liotoi 'amolu mae kekeda laa baita nai ki ku kedaa kau 'ana leta nee 'ana 'abaku 'i tala'aku nai. ¹² Tai wane 'i sena ki kera da dooria gwada uri faaele lana manata lana tai toaa Diu ki lau guu. Nia ne adea kera daka suumainia 'iri'unga lae fuamolu. Kera da ili 'uri nai suli da mau ade lea kera da faarongo talo sulia mae lana Kraes 'ana 'airarafolo ma wane ki daka ilimatai kera fainia. ¹³ Na toaa neki da 'iri'unga ki naa, kera nao dasi ade gu sulia taki sa Mosis. Ma sui boroi 'ana nao dasi ade sulia taki, kera daka dooria gwada uri molu ka 'iri'unga, suli kera dooria uri daka bae

inala 'ada 'i maana toaa Diu ki suli si doo nai da ilia 'ani kamolu. ¹⁴ Aia, fuaku 'i tala'aku, nau kwai bae inala 'akua sulia si doo ne Aofia kolu sa Disas Kraes nia ilia 'ana 'airarafolo. Suli 'i nunufana Kraes, nau ku suana dongana molaagali ne toaa nao dasi manata mamana ki da suai ka diana 'ani kera ka nao si diana naa 'ani nau. Ma ni kera boro da suana doo neki nau ku manata mamana ma ku suai ka diana 'ani nau ka nao si diana lau guu 'ani kera. ¹⁵ Aia, lea wane ka 'iri'unga ma nao ka nao si 'iri'unga boro, si doo nai nao si 'initoa guu. Si doo ne 'initoa 'ana ne fua wane ka too 'ana mauria falu 'ana Anoedoo Abu. ¹⁶ Alu God nia falea 'ana aroaroe ma na kwai'ofeie fua tii ne nia lea sulia si baea fifi nai. Ma na toaa ne da ili 'uri nai ki, kera ne toaa mamana nia God.

¹⁷ Si baea 'isi nau naa fuamolu nia 'urii: Nao ta wane si sukua lau ta 'afitaia fuaku, suli nau 'ana bae ku ngali maala uri maana ne nau wane ni rao nia Kraes.

¹⁸ Toolaku ki 'ana Kraes 'ae, alu Aofia kolu sa Disas Kraes nia ade diana 'ana fuamolu sui guu. Iuka nia 'uri nai.

Na Alangaia Falu 'ana Baea 'i Baegu
The New Testament in the Baeggu language of the
Solomon Islands
Niu Testament long langguis Baegu

copyright © 2016 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Baegu (Baeggu)

Translation by: SITAG

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-11-09

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 13 Dec 2023

6c9f5b54-40e4-515c-9ffc-f424e1ec7c96